

Csoma Mózes¹

A Koreai-félsziget két állama és a nemzetközi környezet változásai²

A 21. század harmadik évtizedének kezdetén a hidegháborús időszak klasszikus frontvonalai jelentek meg ismét a kelet-ázsiai régióban, ami természetesen a Koreai-félsziget két államára is komoly hatást gyakorolt. A Koreai Köztársaság tekintetében egyértelműnek mondható, hogy a lakosság kiábrándult az Észak-Koreával megegyezést és együttműködést hirdető baloldali kurzusból, valamint külpolitikai és biztonságpolitikai tekintetben teljes mellszélességgel felsorakozott az Egyesült Államok és szövetségesei (Japán, NATO) mellett.

Kulcsszavak: Koreai-félsziget, Dél-Korea, Japán, Észak-Korea, orosz–ukrán háború

The Two Parts of The Korean Peninsula and Changes in the International Environment

At the beginning of the third decade of the 21st century, the classic front lines of the Cold War period reappeared in the East Asian region, which had a serious impact on the two states of the Korean Peninsula. With regard to the Republic of Korea, it can be considered that the population has become disillusioned with the left-wing course promoting cooperation with North Korea. In the case of foreign policy and security issues, the cooperation with the United States and its allies (Japan, NATO) became even tighter.

Keywords: Korean Peninsula, South Korea, Japan, North Korea, Russo-Ukrainian war.

Bevezetés

A 21. század harmadik évtizedének kezdetén a hidegháborús időszak klasszikus frontvonalai jelentek meg ismét a kelet-ázsiai régióban, ami természetesen a Koreai-félsziget két államára is komoly hatást gyakorolt. Bár 2018-ban úgy tűnt, hogy komoly változások kezdődnek a megosztott félszigeten, ráadásul Mun Dzse In dél-koreai elnök és Kim Dzsong Űn észak-koreai vezető panmindszoni csúcstalálkozásjukon – 2018 áprilisában – azt is bejelentették, hogy békeszerződéssel zárnák le a koreai konfliktust, mindezekre nem

¹ Csoma Mózes a Nemzeti Közszerzői Egyetem John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Program tudományos főmunkatársa. E-mail: Csoma.Mozes@uni-nke.hu

² A tanulmány a TKP2021-NVA-16 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

került sor.³ Az Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság egyre nagyobb méreteket öltő rivalizálása azt eredményezte, hogy a washingtoni döntéshozók mind nagyobb figyelmet fordítanak kelet-ázsiai szövetségi rendszerük megerősítésére. Ennek achillesi pontja sokáig Dél-Korea és Japán múltbeli sérelmekből fakadó ambivalens kapcsolata volt, de 2022-től kezdődően ez a probléma már megoldódni látszik. Megállapodás született az Egyesült Államok, Dél-Korea és Japán hármasszögletű csúcstalálkozásainak rendszeressé tételéről, a három szövetséges pedig közös hadgyakorlatokba is kezdett. Ezzel párhuzamosan Dél-Korea intenzív kapcsolatépítést indított a NATO irányába, amelynek háttérében egyértelműen az ukrajnai háború húzódik: a kelet-európai térség biztonsági kihívásai ugyanis komoly lehetőséget jelentenek a dél-koreai hadiipar számára, hogy – a nagy földrajzi távolság ellenére – megbízható szállítóként vegyen részt a NATO-országok szükségleteinek ellátásában. 2022-ben sikerült is megkötni az első – úttörő jelentőségű – üzletet Lengyelországgal mint az ukrajnai konfliktusban leginkább érintett európai uniós országgal.

Mindezekkel egy időben nagy változások történtek az észak-koreai rezsim helyzetében is. Mint emlékeztető, 2017-ben a KNDK folyamatos erődemonstrációi következtében a nemzetközi közösség korábban nem tapasztalt mennyiségű büntetőintézkedést léptetett életbe az országgal szemben, amelyekhez Kína és Oroszország is csatlakozott. A nemzetközi helyzet azonban nagyot változott 2017 óta, a kibontakozó új hidegháború pedig újfent szalonképessé tette az észak-koreai rezsimet hagyományos szövetségesi számára. Bár a KNDK az 1990-es évek eleje óta *de facto* a Kínai Népköztársaság érdekszférájába tartozik, az ukrajnai konfliktus kiteljesedése óta az észak-koreai–orosz kapcsolatok látványos fejlődésnek indultak. Ebben a folyamatban Oroszország súlyos krízisbe került nagyhatalomként vesz részt, amelynek nagy szüksége van a phenjani rezsim látványos politikai támogatására, valamint lőszerkészleteire és hadiipari kapacitásaira. A KNDK pedig rutinos pragmatizmussal, az elérhető haszon maximalizálására törekedve alkalmazkodik az új helyzethez. 2023 nyarán az orosz védelmi miniszter részéről már az a javaslat is elhangzott, hogy a KNDK, Oroszország és Kína rendezzen közös haditengerészeti gyakorlatot, ami pár évvel korábban még elképzelhetetlen felvetés lett volna.

Konzervatív visszarendeződés Szöulban és a Korea-közi viszonyok

A Koreai Köztársaság történetében eddig három ciklus alkalmával került sor baloldali irányultságú kormányzásra, ami minden esetben a Korea-közi viszonyok enyhüléséhez vezetett. Kim De Dzsung államfő 1998–2003 közti működése és Ro Mu Hjon elnök 2003–2008 közti hivatali időszaka korábban elképzelhetetlen fejleményeket eredményezett: több más projekt között megvalósult a déli turistacsoportok szervezett beutazása a KNDK-ba, valamint az északi Keszong városban létrejött a két ország(rész) közös ipari

³ Az 1950-ben kirobbant koreai háború harci eseményeit 1953-ban fegyverszünet zárta le, amelyet az ENSZ-erők nevében az Egyesült Államok képviselője, a kommunista csapatok részéről pedig a KNDK és a „kínai népi önkéntesek” képviselője látott el kézjegyével. Dél-Korea nem volt aláíró fél, így a majdani békeszerződésnek nem a két koreai állam által szignált dokumentumnak kell lennie, hanem az Egyesült Államok, a KNDK, valamint a Kínai Népköztársaság által együttesen jóváhagyott nemzetközi egyezménynek.

parkja, ahol 2004–2016 között észak-koreai munkások tízezrei dolgoztak dél-koreai cégek alkalmazásában. Mun Dzse In elnök 2017–2022 közti regnálása során a fenti előzmények folytatására tett kísérletet, azonban Kim De Dzsung „napfénypolitika” nevű békülékeny Észak-Korea-politikájának újabb felvonása nem tudott tartós eredményeket teremteni a Korea-közi viszonyokban. Bár a phjongcshangi téli olimpiai játékokat követően három személyes találkozóra is sor került Mun elnök és Kim Dzsung Ün észak-koreai vezető között, az Egyesült Államok és a KNDK között megindult párbeszéd nem sokkal később zátonyra futott. Donald Trump és Kim Dzsung Ün három helyszínén (Szingapúr, Hanoi, Panmindzson) tárgyaltak egymással, amelyek során egyértelművé vált, hogy a felek elvárásai nem közelednek egymáshoz: miközben az amerikaiak a nukleáris leszerelést minden egyéb megegyezés előfeltételének tekintették, az észak-koreaiak először az országgal szembeni szankciók csökkentését akarták elérni. Az ezredforduló időszakára jellemző „napfénypolitika” megismétlésének kísérlete tehát kudarcba fulladt, ráadásul 2020 nyarán a KNDK demonstratívan felrobbantotta az egykori keszongi ipari park területén lévő úgynevezett „kapcsolattartó iroda” épületét, ami a külvilág számára egyértelműen jelezte a megbékélési folyamat végét. A szóban forgó épületet még két évvel korábban azzal a céllal nyitották meg, hogy a két koreai állam egymás mellett működő képviselőinek biztosítson helyszínt a közvetlen kommunikáció érdekében. A fentiek után a KNDK egyre fokozódó mértékben hajtott végre erődemonstrációkat, amelyek során bevetettek katusajjellegű eszközökből kilőtt rövid hatótávolságú rakétákat, nagy hatótávolságú cirkálórakétákat, valamint ballisztikus rakétákat is.

Mun Dzse In elnök békülékeny északi politikájának kudarca több más régóta fokozódó belpolitikai konfliktussal – így a növekvő szülői ingatlanárakkal – kiegészülve azt eredményezte, hogy 2022 májusában ismét konzervatív irányultságú államfő kezdte meg működését a Koreai Köztársaságban. Jun Szok Jol államfő hivatalba lépése óta a Korea-közi viszonyok lényegében befagytak: a KNDK az új dél-koreai adminisztráció első évében rekordszámú rakétatesztet és egyéb erődemonstrációt hajtott végre, amire válaszul a szülői vezetés egyoldalúan tíz különböző szankciót léptetett életbe a phenjani rezsimmel szemben.⁴

A konzervatív szülői kormányzat Észak-Korea-politikája első számú prioritásaként határozta meg az „atomfegyvermentes, békés és prosperáló” viszonyok megteremtését a megosztott félszigeten. Továbbá alaptézisként jelölték meg azt, hogy az észak-koreai rezsim provokációit semmiképpen sem fogják eltérni, a két fél viszonyát pedig a „kölcsonös előnyök” alapján kívánják fejleszteni.⁵ Mindez persze nagyon különbözik az egykori baloldali kormányzatok célkitűzéseitől, amelyek egyoldalúan ajánlottak támogatást és felzárkóztatási segítséget a KNDK-nak. Mindezek hátterében megemlítendő, hogy az elmúlt két évtized fejleményei következtében már a balközép irányultságú dél-koreaiak számára is egyértelművé vált, hogy a phenjani vezetés feltétel nélküli támogatása a belátható jövőben nem hoz konkrét eredményeket, ráadásul a phenjani rezsim – mint fentebb

⁴ Chang Jae-soon: *S. Korea Welcomes New U.S. Sanctions on N. Korea*. [online], 2010. 08. 31. Forrás: Yonhap News [2023. 08. 17.].

⁵ *White Paper on Korean Unification 2023*. Seoul: Ministry of Unification, 20.

a „kapcsolattartó iroda” példáján láthattuk – hálátlan magatartást tanúsít és fenyegető manővereket hajt végre a Koreai Köztársasággal szemben.

Jun Szok Jol államfő kormányzatának persze nem csupán a KNDK folyamatos erő-demonstrációival kell szembenéznie, hanem az ország közvetlen közelében zajló orosz és kínai légi manőverekkel is, amelyek különösen az orosz–ukrán háború kirobbanása óta számítanak fenyegetőnek. 2022 májusában négy orosz repülőgép – köztük két Tu–95-ös bombázó – és két kínai bombázó hatolt be előzetes jelzés nélkül a dél-koreai légvédelmi azonosító zónába (KADIZ), amire minden valószínűség szerint Joe Biden amerikai elnök ötnapos ázsiai útja miatt került sor.⁶ 2022 nyarának végén és őszén újfent hasonló eseményekre voltak: orosz és kínai repülőgépek több alkalommal is behatoltak a dél-koreai légvédelmi azonosító zónába, amely ugyan nem része az ország légtérének, de az átrepülési szándék előzetes jelzése kötelező. 2022. november 30-án egyszerre hat orosz repülőgép és két kínai bombázó is érintette az említett zónát.⁷ Mindezek a fejlemények és a dél-koreai hadiipar exportcéljai egységesen hozzájárultak, hogy korábban nem tapasztalt mértékű közeledés indult meg a Koreai Köztársaság és az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) között.

Dél-Korea fokozódó szerepvállalása a NATO tevékenységében

Jun Szok Jol államfő 2022 májusában lezajlott beiktatása óta a Koreai Köztársaság nem csupán az Egyesült Államok vezette kelet-ázsiai szövetségi rendszerben demonstrálja határozottabban részvételét, hanem a NATO iránt is mind fokozottabb érdeklődést mutat. Jun elnök beiktatása után másfél hónappal már részt vett a NATO madridi csúcsertekezletén, amelynek során megnyitották a katonai szervezethez akkreditált dél-koreai képviselőt.⁸ Egy évvel később, 2023 júliusában pedig Jun elnök feleségével együtt részt vett a NATO vilniusi csúcstalálkozóján, ahol tizenhárom tagország vezetőjével tartott kétoldalú megbeszélést. Mint bejelentette, Dél-Korea arra törekszik, hogy elmélyítse együttműködését a szövetséggel, így fokozott mértékben fogja megosztani katonai információit a szervezettel, valamint a kétoldalú együttműködést tizenegy szakterületre vonatkozóan intézményesítették a terrorizmus elleni küzdelemtől a nukleáris proliferációig és a kibervédelemig.⁹ Mindez persze nem választható el az orosz–ukrán háborútól, ami komoly lehetőséget kínált a dél-koreai hadiipar számára, hogy globális fegyverzetexportőrként mutatkozzon be. A konfliktus kitörését követően nagy volumenű és perspektivikus fegyverüzletek jöttek létre Lengyelországgal, amelyek alapján a közép-európai ország csaknem ezer dél-koreai gyártmányú harcokcsit vásárol, a tankok negyedét ráadásul lengyel üzemekben gyártják majd. Továbbá megállapodás született koreai önjáró tarackok

⁶ Song Sang-ho: *Multiple Russian, Chinese Warplanes enter KADIZ without Notice: JCS*. [online], 2022. 05. 24. Forrás: Yonhap News [2022. 05. 24.].

⁷ Song Sang-ho: *2 Chinese, 6 Russian Warplanes enter S. Korea's Air Defense Zone without Notice: JCS*. [online], 2022. 11. 30. Forrás: Yonhap News [2022. 12. 03.].

⁸ Lee Haye-ah: *Yoon Meets with NATO Chief, Promises to Help Ukrainian People*. [online], 2023c. 01. 30. Forrás: Yonhap News [2023. 02. 04.].

⁹ Lee Haye-ah: *Yoon Sends Strong Message of Solidarity With NATO, Ukraine*. [online], 2023d. 07. 16. Forrás: Yonhap News [2023. 07. 17.].

és koreai fejlesztésű vadászgépek beszerzéséről is.¹⁰ Teljesen egyértelmű, hogy a Koreai Köztársaság más NATO-tagországokban is szeretne hadiipari beszállítóként megjelenni, aminek érdekében kevésbé látványos lobbitevékenységet folytatnak. Mint a szülői sajtó a közelmúltban beszámolt róla, Észtország is dél-koreai gyártmányú önjáró tarackokat vásárolt, amelyeket az ukrainai konfliktus árnyékában mielőbb szeretnének integrálni hadseregükbe.¹¹

A vilniusi NATO-csúcsot követően Jun elnök Lengyelországba látogatott, ahol Andrzej Duda államfővel tartott közös sajtótájékoztatóján kijelentette, hogy a két ország „optimális partnerekké” válhat Ukrajna újjáépítése kapcsán. A háború utáni helyreállítás minden bizonnyal hatalmas projekt lesz, amelynek összértéke meghaladhatja az 1 billió dollárt, az újjáépítésben részt vevő dél-koreai cégek természetes „háterszága” pedig bizonyára Lengyelország lesz majd.¹² Jun elnök varsói tárgyalását követően előre nem bejelentett látogatást tett Ukrajnában is. A kijevei Mariinszkij-palotában Volodimir Zelenszkij elnökkel kezdet fogva a dél-koreai első számú közjogi méltóság minden korábbinál egyértelműbben demonstrálta országa szolidaritását az ukrán fél mellett. Mint Jun elnök bejelentette, a 2022-ben biztosított 100 millió dollár összértékű támogatást követően 2023-ban 150 millió dollár értékű segélycsomagot fognak nyújtani a megtámadott országnak.¹³

Dél-Korea egyensúlyozása Washington és Peking között

A Koreai Köztársaság helyzetét nem csupán a félsziget megosztottsága és a KNDK folyamatos erődemonstrációi teszik rendkívül bonyolulttá, hanem az a mély törésvonal is, amely az ország első számú politikai-biztonságpolitikai szövetségese (Egyesült Államok) és az ország első számú külgazdasági partnere (Kína) között húzódik. A Koreai-félszigetet kettévágó fegyverszüneti vonal három évtizede már egyben az amerikai és a kínai érdekszférák határa is, mivel a Szovjetunió összeomlását követően a KNDK *de facto* a kínai érdekszféra részévé vált.

Dél-Korea helyzetének összetettségét és bonyolultságát nagyon jól jellemzi az ország délkeleti részén lévő Camp Carroll területén felállított amerikai THAAD elhárító-rakéta-üteg ügye, valamint az azzal kapcsolatos konfliktusok. A rakétaüteget még 2016-ban telepítették, ami ellen Kína hevesen tiltakozott, ugyanis a fegyverrendszer radarjai Észak-Korea területén túl Kína északkeleti részeit is képesek megfigyelni. Az üteg telepítését követően Kína gazdasági büntetőintézkedéseket léptetett érvénybe Dél-Koreával szemben, amelynek következményeképp 2017 és 2018 között teljesen leálltak az országot felkereső kínai turistacsoportok beutazásai, érzékeny veszteséget okozva ezzel a helyi idegenforgalomnak.¹⁴ A baloldali irányultságú Mun Dzse In államfő az első számú

¹⁰ Lee, Michael: *Poland Snaps up Korean Armaments After Ukraine Invasion*. [online], 2022. 07. 27. Forrás: Korea Joong Daily [2023. 07. 29.].

¹¹ Chung, Esther: *Korean K9s Integral to Estonian Defense*. [online], 2023. 10. 15. Forrás: Korea Joong Daily [2023. 10. 17.].

¹² Lee Haye-ah 2023d.

¹³ Lee Haye-ah 2023d.

¹⁴ Kim Soo-yeon: *No. of Chinese Tourists to S. Korea Dips 30 pct over THAAD Row*. [online], 2020. 07. 02. Forrás: Yonhap News [2023. 05. 12.].

politikai-biztonságpolitikai szövetséges és az első számú külgazdasági partner között egyensúlyozva meghirdette a „három nem” politikáját, miszerint az ország nem telepít további THAAD elhárító-rakétaütegeket, nem vesznek részt az Egyesült Államok vezette rakétavédelmi hálózatban, valamint nem kötnek hármas katonai paktumot az Egyesült Államokkal és Japánnal. 2022 nyarán Kína nyomatékosan jelezte a hivatalba lépő új dél-koreai kormányzat számára, hogy a „három nem” politikájának továbbra is érvényben kell maradnia. Pak Dzsing új dél-koreai külügyminiszter nemzetgyűlési meghallgatásán azonban közölte, hogy a „három nem” korántsem kétoldalú megállapodás volt Kína és Dél-Korea között, hanem a szülői külpolitikai magatartás magyarázata. A THAAD-ügy tehát ismételten érzékeny kérdéssé lépett elő, mivel Kína deklaráltan úgy tekint a rakétaütegek telepítésére, mint saját biztonságát veszélyeztető amerikai lépésre, az Egyesült Államok viszont a növekvő mértékű észak-koreai fenyegetés miatt tartja szükségesnek az ütegek jelenlétét a Koreai-félsziget déli részén.¹⁵

Az Egyesült Államok és Kína folyamatos szembenállása 2023 júniusának elején egy kisebb diplomáciai turbulenciát is okozott Peking és Szöul között. Az ügy közvetlen kiváltó oka az volt, hogy Xing Haiming Szöulba akkreditált kínai nagykövet a rezidenciáján látta vendégül Li Dzsze Mjong dél-koreai ellenzéki vezetőt. Az eseménynek önmagában nem lett volna különösebb hírértéke, de a találkozó során a felek közös sajtótájékoztatót is tartottak, amelynek során Xing nagykövet a következőket mondta: nem szerencsés Kína vereségére „fogadni” az Egyesült Államokkal folytatott rivalizálás során, akik pedig így tesznek, azok később minden bizonnyal „megbánják”.¹⁶ Az elhangzottakat a dél-koreai kormányoldal az ország ügyeibe való beavatkozásnak minősítette, így Xing nagykövetet rövidesen bekérték a Külügyminisztériumba, ahol Csang Ho Dzsing miniszterhelyettes „szigorúan figyelmeztette” a misszióvezetőt. Az esettel kapcsolatosan Pak Dzsing külügyminiszter is megszólalt, újságírók előtt kijelentve, hogy a kínai diplomata „túl messzire ment”.¹⁷ Mindezekre válaszul a kínai Külügyminisztérium is bekérte Csang Ho Dzsing Pekingbe akkreditált dél-koreai nagykövetet, ahol „komoly aggodalmuknak” adtak hangot a dél-koreai fél „tisztességtelen” magatartásával kapcsolatosan. A kínai Külügyminisztériumban lezajlott megbeszélésen a kínai fél közölte, hogy szülői nagykövetük feladata az, hogy a „megértés és együttműködés” elősegítése érdekében a fogadó ország számos köréhez tartozó személlyel tartson fenn kapcsolatokat. A kínai fél egyben arra szólította fel a dél-koreai vezetést, hogy gondolkozzanak el azon, hogy milyen problémák vannak a két ország kapcsolatában, illetve tartsák tiszteletben a két ország diplomáciai kapcsolatfelvételekor kiadott közös nyilatkozat szellemiségét.¹⁸

Az eset kapcsán megszólalt a Koreai Köztársaság államfői hivatalának szóvivője, aki közölte, hogy Xing nagykövet nem megfelelő módon töltötte be a küldő és a fogadó ország közötti „áthidaló” szerepkört. A szóvivő felhívta a figyelmet arra, hogy a történetek

¹⁵ Lee, Christy: *South Korea's THAAD Missile Shield Reconsidered After North Korean Threats*. [online], 2022. 08. 05. Forrás: Voice of America [2023. 06. 12.].

¹⁶ *China Lodges Complaint with S. Korean Ambassador in Tit-For-Tat Summons*. [online], 2023. 06. 11. Forrás: Yonhap News [2023. 06. 12.].

¹⁷ Chang Dong-woo: *S. Korean Foreign Ministry Summons Chinese Envoy in Protest of Comments on Seoul-Washington Ties*. [online], 2023. 06. 09. Forrás: Yonhap News [2023. 06. 20.].

¹⁸ *China Lodges Complaint with S. Korean Ambassador...* 2023.

Kína és Dél-Korea számára egyaránt kedvezőtlen fejleményekhez vezetnek, valamint megemlítette azt is, hogy az 1961. és 1963. évi Bécsi Egyezmény 41. cikkelye előírja, hogy a diplomatáknak be kell tartaniuk a fogadó ország törvényeit, és nem avatkozhatnak be a fogadó ország belügyeibe. A turbulens eset kapcsán Han Dok Szu dél-koreai miniszterelnök is megszólalt, aki szintén kiemelte, hogy a nagykövet fő feladata a küldő és a fogadó ország közti viszony fejlesztése, a kínai misszióvezető fellépése pedig „nem volt helyénvaló” ebből a szempontból.¹⁹

Dél-Korea és Japán viszonyának rendeződése

Az Egyesült Államok és Kína fokozódó rivalizálásának árnyékában a washingtoni döntéshozók alapvető célkitűzése, hogy a kelet-ázsiai térségben található szövetségeseiket minél szorosabban maguk mellett tudhassák. Dél-Korea és Japán viszonya azonban az amerikai törekvések achillesi pontjának számít, ugyanis a két szomszédos ország relációjában számos olyan konfliktust találunk, amelyek háttérében a feldolgozatlan történelmi sérelmek húzódnak.²⁰ 2018 őszétől a két szomszédos ország viszonya mélypontra jutott, ugyanis a dél-koreai Legfelsőbb Bíróság arra kötelezte a Nippon Steel és a Mitsubishi Heavy Industries nevű vállalatokat, hogy fizessenek kártérítést az általuk a második világháború időszakában dolgoztatott koreai kényszermunkásoknak. A japán válaszlépés nem sokáig váratott magára, amellyel a szigetország kizárta Dél-Koreát a megbízható külkereskedelmi partnereket tartalmazó úgynevezett fehér listáról. Ezzel számos japán gyártmányú fontos ipari alapanyag elérhetetlenné vált a dél-koreai gazdaság számára, a kétoldalú konfliktus pedig mind szélesebb méreteket öltött. Az utóbbi részét képezte, hogy a szülői boltok polcairól eltűntek a japán importárúk, valamint bojkottfelhívások jelentek meg a japán tulajdonú üzletláncokkal szemben.

A kétoldalú viszony rendezésére csak a 2022 tavaszán lezajlott szöuli hatalomváltás után került sor. A hivatalba lépő Jun Szok Jol elnök számos alkalommal egyértelművé tette elkötelezettségét a fagyossá vált viszony javítására, így 2023. március 1-jén elmondott beszédében – tehát az 1919-es Japán-ellenes felkelésre emlékező évfordulón – a szigetországot azonos értékeket valló országnak nevezte. Jun elnök a jövőre kívánt fókuszálni a kétoldalú kapcsolatokban, valamint megemlítette, hogy a szigetország fontos partner

¹⁹ Kim Han-joo: *Yoon's Office Says Harm Can Be Done to Both Countries if Ambassador Fails in Bridging Role*. [online], 2023. 06. 12. Forrás: Yonhap News [2023. 06. 14.].

²⁰ A 16. század végén lezajlott japán inváziótól a 19. század végén lezajlott japán „ágyúnaszád-diplomáciáig”, majd az 1910–1945 közötti japán gyarmati uralomig számos fájdalmas emlék kötődik egykori megszállókhöz. A fentiek miatt a Japán-ellenes érzelmek a koreai nemzeti identitás alapvető részévé váltak, az első számú koreai nemzeti hősök mind a szomszédos országgal folytatott küzdelmek harcosai voltak, valamint az *Arirang* című koreai nemzeti dal és a Pektuszan nevű – kultikus jelentőségű – hegyvidék is Japán-ellenes érzületet hordoz. A Japán-ellenes érzelmek terén ráadásul egységfront tapasztalható a Koreai-félsziget két állama között: egyedül olyan részletekben mutatkozik vita, hogy például az 1919. március 1-jei Japán-ellenes felkelés idején Szoulban vagy Phenjanban vette-e kezdetét hamarabb a tiltakozás. Megemlítendő az is, hogy az észak-koreai rezsim teljes legitimitációja a mandzsúriai-koreai határvidéken zajló Japán-ellenes partizánharcokra épül, amelyet a phenjani legendárium szerint a huszonéves Kim Ir Szen vezetett.

lehet az észak-koreai fenyegetés elhárításában és a globális kihívások terén.²¹ A múltbéli sérelmek lezárásának jegyében az államfő azt is közölte, hogy a japán vállalatok hozzájárulásától függetlenül a dél-koreai állam kompenzációt fog biztosítani a második világháborús japán kényszermunkák elszenvedőinek. Az Egyesült Államok természetesen azonnal üdvözölte a két kelet-ázsiai szövetséges egymáshoz való jobb viszonyának irányába tett lépést, ami különösen kedvező fejlemény volt az ukrainai háború, valamint a kínai kihívás és az észak-koreai fenyegetés árnyékában.²²

A dél-koreai–japán viszony javításának soron következő lépéseként 2023 márciusának közepén Jon Szok Jol elnök és hitvese hivatalos látogatást is tett Japánban, amelynek során ismételten hitet tettek a két ország „jövőorientált” kapcsolatai mellett. Ennek részeként Jun elnök és Kisida Fumio miniszterelnök egyezsége jutott azzal kapcsolatban, hogy helyreállítják a katonai hírszerzési információk megosztására vonatkozó GSOMIA-egyezményt, amellyel mindkét fél olyan információkhoz juthat hozzá, amelyek csupán a másik félen keresztül elérhetőek. Bár az Egyesült Államoknak van egy háromoldalú katonai információmegosztási egyezménye Dél-Koreával és Japánnal, a washingtoni diplomácia külön üdvözölte, hogy két első számú kelet-ázsiai szövetséges helyreállítja a kétoldalú együttműködést egymással.²³

A kétoldalú viszony normalizálásának első számú nagy nyertese tehát az Egyesült Államok vezette kelet-ázsiai szövetségi rend, valamint a dél-koreai és a japán biztonságpolitika. A fejlemények második nyertesévé pedig a dél-koreai gazdaság vált, ugyanis a 2023 márciusában lezajlott csúcstalálkozó során ambiciózus célkitűzések fogalmazódtak meg a két szomszédos ország gazdaságának összekapcsolásáról. Tokióban a Japán Üzleti Szövetség (Keidanren) és a Koreai Iparágak Szövetsége (FKI) közös szervezésében sor került a Koreai–Japán Üzleti Kerekasztal nevű rendezvényre, amelyen két évtizede először fordult elő, hogy a négy nagy dél-koreai üzleti konglomerátum (Samsung Electronics, Hyundai Motor, LG Group, SK Group) vezetői együttesen vesznek részt. Az eseményen Jun elnök hangsúlyozta, hogy a két szomszédos ország között kooperációra van szükség a félvezetők gyártása, az elektromos gépkocsik és az akkumulátorok előállításának terén. A pozitív tendenciájú fejlemények árnyékában a japán kormány megszüntette a Koreai Köztársasággal szembeni gazdasági büntetőintézkedéseket, amelyek korlátozták a fentiekben már említett nélkülözhetetlen alapanyagok szállítását az országba.²⁴ Mindez a két szomszédos ország gazdaságának összekapcsolását jelenti, amire már voltak törekvések a korábbi konzervatív irányultságú szöuli kormányzatok időszakában, tíz évvel korábban ugyanis már megkezdődtek a tárgyalások Dél-Korea és Japán, valamint Kína között, hogy mindhárom országot érintő szabadkereskedelmi egyezményt kössenek.²⁵ A világpolitika változásainak következtében azonban a tervezett háromoldalú megállapodás

²¹ Byun Duk-kun: *U.S. Supports Yoon's Vision for S. Korea-Japan Relations: State Dept.* [online], 2023. 03. 02. Forrás: Yonhap News [2023. 03. 04.].

²² Byun 2023.

²³ Kim, Sarah: *Korea Fully Restores Military Intel Pact with Japan.* [online], 2023. 03. 21. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 03. 23.].

²⁴ Kim, Sarah: *Yoon Calls for Greater Cooperation with Japan in High-Tech Industries at Business Roundtable.* [online], 2023. 03. 17. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 03. 19.].

²⁵ *EPA/FTA and Related Initiatives in Japan.* [online]. Forrás: Japán Külügyminisztériumának honlapja [2023. 07. 11.].

várhatóan kétoldalú, Dél-Korea és Japán közti egyezményre redukálódik majd. 2023 márciusának végén Csü Kjong Ho koreai pénzügyminiszter ugyanakkor bejelentést tett arról, hogy – szintén jövőbe mutató fejleményként – a két ország chipellátási láncot hoz létre, amelynek első lépéseként egy testületet állítottak fel az együttműködés részleteinek kidolgozására.²⁶

A dél-koreai–japán viszony javításának újabb lépcsőfokaként 2023. május 7-én Kisida Fumio japán miniszterelnök a Koreai Köztársaságba látogatott, amire tizenkét év óta nem volt példa. Szimbolikus jelentőségű, hogy a japán kormányfő megérkezése után felkereste a szülői nemzeti sírkertet, ahol az ország korábbi államfői mellett azok a függetlenségi harcosok is nyugszanak, akik életük során a japán gyarmati uralom felszámolásáért küzdöttek. A lezajlott dél-koreai–japán csúcstalálkozó fő témája az észak-koreai fenyegetés volt, ami egyértelműen azt jelezte, hogy kialakulóban van az Egyesült Államok által régóta óhajtott háromoldalú együttműködés az USA és két kelet-ázsiai szövetsége között.²⁷ Az észak-koreai téma japán szempontból különös jelentőségű, amit jól demonstrált, hogy Kisida Fumio szülői tartózkodása során egy kék szalagot viselt a zakóján. Ez a jel – a Koreai-félsziget és Japán között húzódó tengert szimbolizálja – ugyanis már évtizedek óta az észak-koreai titkosszolgálat által elrabolt japán állampolgárokkal vállalt szolidaritás szimbóluma. Mint ismeretes, az észak-koreai állam az 1970-es évek második felében és az 1980-as évek elején számos japán állampolgárt hurcolt el, hogy az észak-koreai hírszerzők kiképzésénél hasznosítsák őket.

A közelmúlt fejleményei tehát azt a reményt hordozzák magukban, hogy a koreai–japán kapcsolatok megindulhatnak egy olyan pragmatikus viszony irányában, amilyen fejlődést a második világháborút követően Franciaország és Nyugat-Németország vonatkozásban láthattunk. Ezzel kapcsolatosan Jun Szok Jol államfő azt hangsúlyozta, hogy a múltbeli történésekre „emlékezni kell”, de nem szabad „benne ragadni” a múltban. Az elnök Japánt a Koreai Köztársaság legközelebbi szomszédjának és partnerének nevezte, akivel azonos értékrendet vallanak a szabadság, az emberi jogok és a jogállamiság terén. Mindez pedig lehetővé teszi a kétoldalú együttműködést a biztonságpolitika, a gazdaság és a globális ügyek széles skáláján. Jun közölte azt is, hogy a kétoldalú kapcsolatok zátonyra futásáért az előző szülői kormányzatot tartja felelősnek, amely a Japán-ellenes érzelmekre épülő nacionalizmusból kívánt politikai tőkét kovácsolni.²⁸ A koreaiak által elszenvedett történelmi sérelmekkel kapcsolatosan Kisida Fumio is tett egy rövid megnyilatkozást: a szülői látogatás során a japán kormányfő – előre nem egyeztetett módon – fájdmának és sajnálatának adott hangot a koreaiak szenvedései miatt.²⁹ Ezzel a japán fél egyértel-

²⁶ A tervek szerint az együttműködés részeként a Szöul agglomerációjában lévő Jonginban a világ legnagyobb chipgyártó központját hozzák létre 300 billió von (kb. 230 milliárd dollár) beruházásával. A témáról bővebben: Chun In-sung: *Korea, Japan to Put Supply Chain Cooperation into Action*. [online], 2023. 03. 24. Forrás: Korea JoongAng Daily [2023. 03. 25.].

²⁷ Lee Haye-ah: *Japan PM Makes First Bilateral Visit to S. Korea in 12 years*. [online], 2023b. 05. 07. Forrás: Yonhap News [2023. 05. 08.].

²⁸ Kim, Sarah: *Korea Fully Restores Military Intel Pact with Japan*. [online], 2023. 03. 21. Forrás: Korea JoongAng Daily [2023. 03. 22.].

²⁹ Lee Haye-ah: *Japan PM Expressed Remorse Over Shared History of Own Accord: Sources*. [online], 2023a. 05. 08. Forrás: Yonhap News [2023. 05. 10.].

műen gesztust gyakorolt a koreai kormányoldal felé, a történelmi sérelmek kérdéskörének felvetése ugyanis kivonta a szelet a baloldali ellenzék vitorlájából. Ettől kezdve már nehéz volt azzal bírálni Jun Szok Jol elnököt, hogy nem sikerült előrelépést elérnie a múltbeli sérelmek tekintetében.

Dél-Korea és Japán viszonya vs. Észak-Korea

A két szomszédos ország viszonyának gyors javulása azonnal érezte hatását az Egyesült Államok vezette kelet-ázsiai szövetségi rend vonatkozásában is. 2023 áprilisában a három ország képviselői Washingtonban megállapodtak arról, hogy országaik rendszeresen fognak elhárító jellegű hadgyakorlatokat – rakéták és tengeralattjárók elleni védelmi manővereket – végrehajtani. A Koreai Köztársaság Védelmi Minisztériumának közleménye szerint a megállapodás a KNDK öntörvényű erődemonstrációinak kezelése miatt jött létre, ugyanakkor hozzátehetjük azt is, hogy a három ország katonai együttműködésének hátterében a Kínai Népköztársaság hegemon törekvései is húzódnak. A washingtoni megállapodás kapcsán megemlíthetjük, hogy 2021-ben és 2022-ben nem került sor hasonló találkozóra, ugyanis a dél-koreai–japán konfliktus nem tette időszerűvé a katonai együttműködés megerősítését.³⁰

Nem sokkal később, 2023 áprilisának végén Jun Szok Jol dél-koreai államfő az Egyesült Államokba utazott, ahol megbeszéléseket folytatott Joe Biden elnökkel. A felek megállapodtak abban, hogy megosztják egymással a KNDK nukleáris elrettentésével kapcsolatos stratégiai terveiket, továbbá az Egyesült Államok vállalta, hogy – szintén elrettentési céllal – rendszeresen fog nukleáris fegyverekkel felszerelt tengeralattjárókat állomásoztatni a Koreai Köztársaság kikötőiben.³¹ Mindezek a megállapodások, valamint a formálódó kelet-ázsiai szövetségi rend egyre nagyobb mértékű irritációt váltottak ki az észak-koreai rezsimből, ami 2023 nyarán fokozottan feszült helyzethez vezetett.

2023. július 10-én a KNDK Honvédelmi Minisztériuma bejelentette, hogy amerikai kémrepülőgépek közelítették meg az ország partvidékét, amihez a helyi KCNA hírügynökség annyit tett hozzá, hogy a gépeket a legközelebbi alkalommal le is fogják lőni. Egy nappal később Kim Jo Dzsong, az első számú vezető magas pártfunkciót betöltő húga közölte, hogy összesen nyolc alkalommal észlelték az amerikai repülőgépek felbukkanását. Kim Jo Dzsong egyben felszólította Dél-Koreát, hogy maradjanak ki a konfliktusból, mivel az csupán a Koreai Néphadseregére és az Egyesült Államokra tartozik. A rákövetkező napon, 2023. július 12-én a KNDK várható erődemonstrációt hajtott végre: az ország egy Hvaszong–18 (jelentése „Mars”) típusú interkontinentális ballisztikus rakétát indított, amely, állításuk szerint, szilárd üzemanyaggal működött.³² Az utóbbi információnak

³⁰ Song Sang-ho: *S. Korea, U.S., Japan Agree To Hold Missile Defense, Anti-Sub Drills Regularly to Counter N.K. Threats*. [online], 2023. 04. 15. Forrás: Yonhap News [2023. 04. 17.].

³¹ *Full Text of Washington Declaration Adopted at Yoon-Biden Summit*. [online], 2023. 04. 27. Forrás: Yonhap News [2023. 04. 28.].

³² Kim Soo-yeon: *N. Korea Confirms Test-Firing of Hwasong-18 Solid-Fuel ICBM*. [online], 2023. 07. 13. Forrás: Yonhap News [2023. 07. 14.].

azért van jelentősége, mert a szilárd üzemanyagú rakétákat sokkal gyorsabban elő lehet készíteni a bevetésre, valamint találati pontosságuk is nagyobb.

Nem egyértelmű, hogy az állítólagos amerikai kémrepülőgépek a tervezett interkontinentális ballisztikusrakéta-kísérletről akartak előzetes információkat szerezni, vagy pedig a rakétaindítás a kémrepülőök felbukkanására adott válasz volt-e, de a kelet-ázsiai térség biztonságpolitikai viszonyai ismét rendkívül feszültté váltak. Mindezeket követően, 2023. július 16-án az Egyesült Államok, Dél-Korea és Japán közös hadgyakorlatot hajtott végre, amelynek során a ballisztikusrakéta-támadások elhárítását gyakorolták. Három nappal később, július 19-én pedig a USS Kentucky nevű amerikai atom-tengeralattjáró látogatott a dél-koreai Puszan kikötőjébe, sőt a hajó fedélzetét Jun Szok Jol dél-koreai államfő és Kim Gon Hi first lady is felkereste.³³ A *Yonhap* hírügynökség kommentárja szerint 1981 óta nem fordult elő, hogy amerikai nukleáris tengeralattjáró kössön ki valamelyik dél-koreai kikötőben, a jelenlegi fejlemény hátterében pedig a három hónappal korábban, áprilisban lezajlott amerikai–dél-koreai csúcstalálkozó született megállapodás húzódik, amelynek értelmében az amerikai fél növeli „harci eszközeinek láthatóságát” a Koreai-félszigeten. Az atom-tengeralattjáró kikötése kapcsán a KNDK honvédelmi minisztere kilátásba helyezte ország nukleáris arzenáljának bevetését, amire válaszul a dél-koreai fél viszont azt közölte, hogy az észak-koreai nukleáris erők alkalmazása a Kim-klán uralmának végét fogja eredményezni a Koreai-félsziget északi részén.³⁴ Az utóbbi megjegyzés kétségkívül rendkívül fenyegető a phenjani rezsim számára, mivel a konfucianus alapokon nyugvó koreai kultúrában a felmenőktől kapott örökség ápolásának kiemelt jelentősége van. A rezsimet megalapító Kim Ir Szen a konfucianus szabályok szerint saját fiára hagyományozta az ország irányítását, Kim Dzsong Il pedig élete végén szintén a saját fiának adományozta a rezsimet. Kim Dzsong Ün jelenlegi első számú vezető tehát valamennyi retorikai kirohanás és látványos erődemonstráció ellenére sem teheti kockára a KNDK önálló államiságának fennmaradását, mivel a „birodalmat” apjától és nagyapjától kapta családi örökségként.

A Camp David-i hármás csúcstalálkozó jelentősége

Az Egyesült Államok által régóta szorgalmazott háromoldalú együttműködés elmélyítésére 2023. augusztus 18-án Joe Biden elnök a Camp David-i rezidencián fogadta Jun Szok Jol államfőt és Kisida Fumio miniszterelnököt. A találkozó során a résztvevők három fontos kérdéskörben egyeztek meg: egyrészt megállapodtak a közös fenyegetésekhez kapcsolódó eszmecserek jelentőségéről; másrészt a „Camp David szelleme” nevű közös nyilatkozatban deklarálták, hogy évente háromoldalú csúcstalálkozót, illetve háromoldalú védelmi gyakorlatokat tartanak, valamint megosztják az észak-koreai rakétatesztekre vonatkozó valós idejű adataikat; harmadsorban pedig megállapodtak a gazdasági együttműködés fokozásáról. Az utóbbi kérdéskör részeként a mesterséges intelligencia és az űrkutatás kapott kiemelt figyelmet mint a háromoldalú kooperáció tekintetében

³³ *Yoon Inspects U.S. Nuclear Sub.* [online], 2023. 07. 19. Forrás: Yonhap News [2023. 07. 19.].

³⁴ Chae Yun-hwan: *S. Korea Hits Back after N. Korea Warns Against U.S. Nuclear Submarine Visit, NCG.* [online], 2023. 07. 21. Forrás: Yonhap News [2023. 07. 22.].

perspektivikus terület. A találkozó során a felek elsősorban az észak-koreai fenyegetést hangsúlyozták, a szövetség megerősödésének demonstrálása azonban minden bizonnyal a Kínai Népköztársaságnak szólt.³⁵

A hármas csúcstalálkozóra reagálva Kang Szun Nam észak-koreai védelmi miniszter nyilatkozatot adott ki, amelyben a formálódó együttműködést a NATO kelet-ázsiai változatának titulálta. Továbbá a kezdeményezést az Egyesült Államok „kétségbeesett erőfeszítésének” minősítette, amelynek célja Ukrajna támogatásának fokozása, mivel – állítja az észak-koreai miniszter – az ukrán ellentámadás „abszurd ambíciója” meghíusult az orosz hadsereg „kiváló taktikája” következtében. A nyilatkozat az Egyesült Államokat „fő bűnözőnek” titulálta, a Camp David-i hármas csúcstalálkozó összehívását pedig a nemzetközi béke és biztonság „tűrhetetlen kigúnyolásának” nevezte.³⁶ A Camp David-i találkozó kapcsán nem sokkal később maga Kim Dzsong Ūn is kinyilvánította véleményét, miközben 2023 augusztusának végén lányával együtt látogatást tett a KNDK Haditengerészetének főparancsnokságán. Az észak-koreai vezető az amerikai, a dél-koreai, illetve a japán vezetőket „bandafőnököknek” titulálta, valamint országa haditengerészeti erőinek fejlesztését szorgalmazta.³⁷

Nem sokkal az Egyesült Államokban kötött háromoldalú megállapodások után már sor is került az első, Camp David-i szellemben megrendezett demonstratív közös hadgyakorlatra. A dél-koreai Csedzsu-szigettől délre eső nemzetközi vizeken 2023. augusztus 29-én megkezdődött manőver során a három ország haditengerészetének egy-egy rombolója vett részt, a gyakorlat pedig egy feltételezett észak-koreai rakéta elfogását célozta, ami persze legalább annyira szólt a Kínai Népköztársaságnak, mint a KNDK-nak.³⁸

A KNDK és Oroszország kapcsolatának legújabb fejezete

A világban végbemenő folyamatoknak megfelelően azonban a politikai-katonai tömbökbe rendeződés mindkét térfélen fokozott sebességbe kapcsol. A dél-koreai–japán csúcstalálkozót követően került sor Hszi Csin-ping kínai államfő és Vlagyimir Putyin orosz elnök moszkvai találkozására, valamint április közepén Hszi levélben köszöntötte Kim Dzsong Ūn észak-koreai vezetőt is. A levélben a kínai államfő kifejezte készségét a kétoldalú kapcsolatok magasabb szintre emelésére, ami azt jelenti, hogy Északkelet-Ázsia biztonságpolitikai helyzete nagyon messzire jutott a 2017-es állapottól.³⁹ Mint ismeretes, akkor még a KNDK két nagyhatalmi patrónusa – Kína és Oroszország – is csatlakozott az öntörvényű rezsimmel szembeni gazdasági büntetőintézkedésekhez. Az orosz–ukrán háború és az amerikai–kínai szembenállás fokozódása következtében a KNDK azonban

³⁵ Kim Soo-yeon: *Trilateral Summit To Help Bolster Response to N. Korea's Threats: Presidential Office*. [online], 2023. 08. 20. Forrás: Yonhap News [2023. 08. 22.].

³⁶ *Press Statement of DPRK Defence Minister*. [online], 2023. 08. 24. Forrás: KCNA [2023. 08. 25.].

³⁷ Lee Minji: *N. Korea's Kim Visits Navy Command, Calls for Bolstering Naval Forces*. [online], 2023. 08. 29. Forrás: Yonhap News [2023. 08. 30.].

³⁸ Chae Yun-hwan: *S. Korea, U.S., Japan Hold Missile Defense Drills After N. Korea's Botched Rocket Launch*. [online], 2023. 08. 29. Forrás: Yonhap News [2023. 09. 03.].

³⁹ Koo Soo-yeon: *In Letter to N. Korea's Kim, China's Xi Voices Willingness for Strong Bilateral Ties*. [online], 2023. 04. 18. Forrás: Yonhap News [2023. 04. 20.].

nagymértékben felértékelődött mindkét szövetségese számára. A jelenlegi helyzetben így teljesen valószínűtlenné vált, hogy akár Kína, akár pedig Oroszország ténylegesen betartsa a phenjani rezsimmel szembeni szankciókat. A KNDK tehát az ENSZ határozatai ellenére is tovább fogja dolgoztatni vendégmunkásait Kínában és Oroszországban, folyamatos konvertibilis valutabevételt termelve ezzel a phenjani költségvetés számára. Oroszország és Észak-Korea egymásrautaltsága pedig azt eredményezheti, hogy a moszkvai döntéshozók elismerik a phenjani rezsimet atomhatalomként. Ez precedensértékű fejlemény lenne, amit követően már lehetetlen lenne nemzetközi konszenzust teremteni az ország atomhatalmi ambícióinak feltartóztatására vonatkozóan.

Az észak-koreai rezsim kulisszák mögötti diplomáciai offenzívájának sikere 2023 júliusának végén vált világszerte egyértelművé, amikor a koreai háború harci eseményeit lezáró fegyverszünet 70. évfordulója alkalmából magas rangú orosz és kínai delegáció látogatott a KNDK fővárosába. Az orosz küldöttséget Szergej Sojgu védelmi miniszter vezette, ami azonnal valószínűvé tette, hogy a két ország között fegyverüzletek vannak kibontakozóban. Ráadásul a viszonyrendszerben a KNDK már korántsem azt az alárendelt szerepkört töltötte be, mint a Szovjetunió regnálása idején, hanem a nemzetközi közvélemény számára teljesen egyértelmű volt, hogy az orosz fél legalább annyira rá van utalva az együttműködésre, mint az észak-koreaiak. Az Oroszországi Föderáció ugyanis súlyos krízisbe került nagyhatalomként a phenjani rezsim lőszerkészleteinek és hadiipari kapacitásainak igénybevételétől remél kiutat abból az elhúzódó patthelyzetből, amelybe az Ukrajna elleni agresszióval kormányozta saját magát. A kulisszák mögött minden valószínűség szerint végbement fegyverüzlet miatt az Egyesült Államok hatóságai még 2023 augusztusának közepén pénzügyi büntetőintézkedéseket kezdeményeztek két fegyverkereskedő cég (Verus LLC, Versor SRO) ellen, amelyek a hírek szerint érintettek lehetnek a tranzakciókban.⁴⁰ Sojgu látogatásával kapcsolatosan szükséges megemlíteni azt is, hogy az orosz tárcavezető nem csupán a koreai fegyvernyugvás apropóján megrendezett katonai parádén vett részt, hanem kíséretével együtt megtekintette a KNDK hadiiparának legújabb fejlesztéseit bemutató kiállítást is. Mivel az eseményen többek között ballisztikus rakéták is megfigyelhetőek voltak – amelyek gyártását, hadrendben tartását, valamint tesztelését az ENSZ BT határozata egyértelműen megtiltja a kelet-ázsiai ország számára –, Oroszország tulajdonképpen az ENSZ BT határozatának megsértéséhez asszisztált.

Nem sokkal a fentieket követően, 2023 szeptemberének közepén Kim Dzsong Ün észak-koreai vezető látogatott el Oroszország távol-keleti részére, ahol az amuri régióban lévő Vosztocsnij úrközpont területén megbeszéléseket folytatott Vlagyimir Putyin elnökkel. Bár a helyszínválasztás már önmagában egyértelművé tette a világsajtó érdeklődésétől övezett megbeszélések tartalmát, Putyin elnök egy újságírói kérdésre válaszolva meg is erősítette, hogy országa segítséget fog nyújtani a KNDK-nak a föld körüli pályára állítható műholdak gyártásában.⁴¹ A fentieket követően az észak-koreai vezető ellátogatott Komszomolszk-na-Amure városba, ahol katonai és polgári repülőgépgyárakat tekintett

⁴⁰ S. Korea Welcomes New U.S. Sanctions on N. Korea.

⁴¹ *Putin Meets Kim, Says Russia Will Help North Korea Build Satellites.* [online], 2023. 09. 12. Forrás: Reuters [2023. 09. 15.].

meg, majd pedig Vlagyivosztokba utazott, ahol Szergej Sojgu bemutatta neki a Kinzsal hiperszonikus rakétát.

Kim Dzsong Űn csaknem egyhetes látogatása Oroszország távol-keleti részén azt a célt szolgálta, hogy a KNDK – mint a nagyhatalmi erőviszonyok gyakorlott opportunistája – maximálisan kihasználja azt a lehetőséget, hogy hirtelen nagyon felértékelődtek a moszkvai döntéshozók számára. Észak-Koreának egyrészt orosz anyagi támogatásra (gabonaszállítmányok, energiahordozók) van szüksége, másrészt fejlett orosz technológiák (műhold pályára állításához szükséges technika, nukleáris meghajtású tengeralattjáró építéséhez szükséges technika) átadását remélik, harmadrészt pedig orosz nagyhatalmi támogatást akarnak. Az utóbbi részeként nyilván megpróbálják azt is elérni, hogy Oroszország ismerje el atomhatalomként a KNDK-t, aminek megvalósulása oda vezetne, hogy a nemzetközi közösség soha többet nem tudna egységesen fellépni a kelet-ázsiai ország atomhatalmi ambíciói ellen.

2023. szeptember 20-án Jun Szok Jol államfő az ENSZ Közgyűlésén elmondott beszédében határozottan elítélte a valószínűsített észak-koreai–orosz fegyverüzleteket, amelyeket a Koreai Köztársaság ellen irányuló közvetlen provokációnak minősített. A phenjani rezsim néhány nappal később Jun elnököt „amerikai bábnak” nevezte, valamint nyomdafestéket nem tűrő kifejezésekkel illette a felszólalás miatt. A rezsim szócsöve az észak-koreai–orosz együttműködéssel kapcsolatosan közölte, hogy a „szomszédos országok szoros kapcsolattartása” természetes dolog, ami a „regionális és globális béke” alapja.⁴²

A fentiekkel párhuzamosan egy új frontvonal is megjelent a tömbökre szakadó új világrend térképén. A Hamasz terrorszervezet Izrael elleni támadása, majd az ezt követő válaszcsepások közvetetten a formálódó két tömb, illetve a két koreai állam szembenállásának színtereivé is váltak, mivel a Koreai Köztársaság egyértelműen kiállt a megtámadott Izrael mellett, míg a KNDK az Egyesült Államokat és Izraelt tette felelőssé a történetekért.⁴³ Sajtóhírek szerint a Hamasz fegyveresei észak-koreai gyártmányú rakétagránátokkal rendelkeztek, amelyek valószínűsíthetően Iránból kerülhettek a terrorszervezet tagjaihoz.⁴⁴ 2023 novemberében az Egyesült Államok Külügyminisztériuma is megerősítette a fentieket.⁴⁵

A Koreai-félsziget jövője

A Koreai-félsziget jövője a folyton változó új világrendben nehezen kiszámítható. A Koreai Köztársaság tekintetében egyértelműnek tekinthető, hogy a lakosság kiábrándult az Észak-Koreával megegyezést és együttműködést hirdető baloldali kurzusból, valamint külpolitikai és biztonságpolitikai tekintetben teljes mellszélességgel felsorakozott

⁴² Kim Soo-yeon: *N.K. Slams Yoon's Warning Against Pyongyang-Moscow Military Cooperation as 'Hysterical Remarks'*. [online], 2023. 09. 25. Forrás: Yonhap News [2023. 09. 27].

⁴³ *KCNA Commentary on Middle East Situation*. [online], 2023. 10. 23. Forrás: KCNA [2023. 10. 24.].

⁴⁴ Chung, Esther: *Hamas Used North Korean Rockets in Israel Attack, Evidence Suggests*. [online], 2023. 10. 12. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 10. 14.].

⁴⁵ Lee, Michael: *U.S. Says Hamas Received North's Weapons Through Intermediaries*. [online], 2023. 11. 08. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 11. 10.].

az Egyesült Államok és szövetségesei (Japán, NATO) mellett. A baloldali kurzusok hosszú távon eredménytelennek bizonyult Észak-Korea-politikája következtében a lakosság meghatározó része már elutasítja a KNDK-nak feltételek nélkül nyújtandó támogatásokat, valamint megvalósíthatatlannak tartja a félsziget két államának szimbolikus államszövetségbe rendeződését is.

A kelet-európai rendszerváltozások óta eltelt több mint 30 év során voltak olyan időszakok, amikor úgy tűnt, hogy a KNDK belső viszonyainak fenntartása lehetetlenné válik, és a phenjani rezsim előbb-utóbb összeomlik. Ilyen volt az 1990-es évek közepe, amikor a teljes elszigetelődés, az elhibázott gazdaságpolitikai döntések, valamint az országot sújtó természeti katasztrófák együttesen járultak hozzá az élelmiszer-ellátás kritikussá válásához. Az akkori válsághelyzetből az 1998-ban hivatalba lépett baloldali dél-koreai államfő, Kim De Dzsung – fentebb már említett – „napfénypolitikája” jelentett kiutat, ami az üzlet és a politika különválasztását hangsúlyozva arra ösztökölte a dél-koreai nagyvállalatokat, hogy hajtsanak végre beruházásokat az északi testvérországban. A 2000-es évek első felében számos ilyen beruházás megvalósult ugyan, de az állandó politikai bizonytalanság, valamint a KNDK által végrehajtott nukleáris és rakétakísérletek ellehetetlenítették a közös jövőbe fektetett projekteket. 2018–2019 időszakában a szintén baloldali Mun Dzse In elnök – mint e tanulmány elején bemutatuk – ismét kísérletet tett a KNDK egyoldalú támogatására, azonban a phenjani rezsim részéről mindig is hiányzott az egyértelmű elhatározás, hogy a rendszer kereteit feszegetve megpróbáljanak-e beilleszkedni a gyorsan fejlődő északkelet-ázsiai térségbe.

2020-ban a koronavírus-világjárvány kitérése azt eredményezte, hogy a KNDK minden korábbinál nagyobb mértékben elszigetelte magát a külvilágtól, az észak-koreai fővárosból pedig megindult a rezidens diplomaták exodusra. Úgy tűnt, hogy a hermetikus határzár és az országgal szembeni nemzetközi büntetőintézkedések az 1990-es évek időszakához hasonlóan kiszámíthatatlan folyamatokat indíthatnak el a rezsimen belül. A súlyosbodó ellátási nehézségeket, valamint a szankciók következményeit végül a nemzetközi környezet nagymértékű változása oldotta meg. Mint fentebb láthattuk, a KNDK olyan mértékben felértékelődött az ország hagyományos nagyhatalmi patrónusai számára, hogy Szergej Sojgu orosz védelmi miniszter még egy közös (orosz, kínai, észak-koreai) tengeri hadgyakorlat lehetőségét is felvetette.⁴⁶

Visszatérve a KNDK belső összeomlásának lehetőségére, fontos megemlíteni, hogy a külvilágnak jelenleg nincsen tudomása arról, hogy a phenjani rezsimben bármiféle ellenzéki tevékenység zajlana. Az 1980-as évekbeli Kelet-Európára jellemző ellenzéki szervezkedések hiánya részben azzal magyarázható, hogy a lakosság meghatározó része még mindig nem rendelkezik valós képpel a külvilágról, a legtöbben még mindig abban a hitben vannak, hogy a világ egyik legtökéletesebb országában élnek. Továbbá fontos különbség, hogy a kelet-európai ellenzéki szervezkedések egyben függetlenségi törekvések is voltak: saját tapasztalatainkból is emlékezhetünk arra, hogy a térség országainak lakossága úgy tekintett a szocialista berendezkedésre, mint a megszálló szovjet csapatok

⁴⁶ Kang Jae-eun: *Russia Proposed Three-Way Naval Exercise with N. Korea, China: NIS*. [online], 2023. 09. 04. Forrás: Yonhap News [2023. 09. 06.].

által oktrojált politikai-gazdasági rendszerre. A KNDK esetében azonban ez másként van: a Koreai-félsziget északi részéről már 1948-ban kivonultak a szovjet csapatok, az észak-koreai rezsim pedig az 1950-es évek végétől külön entitássá vált a szovjet szatellitországok között, tehát a szocialista berendezkedés számukra egyet jelent a nemzeti függetlenség korszakával is. Mindez azt jelenti, hogy a KNDK esetében a fennálló berendezkedés kritizálása lényegében a nemzeti függetlenség kritikája lenne, ami a nacionalizmusra hajlamos koreai nemzeti karakter esetében főbenjáró bűnnek minősülne.⁴⁷

A 21. század harmadik évezredének kezdetén a Koreai-félsziget két állama nem csupán a régi-új tömbökbe rendeződő világrend két szemben álló pólusán foglal helyet, hanem a két országban teljességgel ellentétes irányú folyamatok is zajlanak. Miközben a KNDK külkapcsolatait már csupán két nagyhatalmi patrónusára koncentrálja, és sorozatosan zárja be a világ különböző részein fenntartott diplomáciai misszióit, a Koreai Köztársaság fokozott nemzetközi szerepvállalásra törekszik és tíz új diplomáciai misszió megnyitására készül világszerte.⁴⁸ A fokozott nemzetközi szerepvállalás soron következő szimbóluma pedig – csakúgy, mint az 1980-as évek időszakában a közelgő szöuli olimpiai játékok – az ország délkeleti részén lévő Puszan városba tervezett 2030-as világhiállítás lett. Az ország, amely az 1980-as években már saját személygépkocsi-márkáival és elektronikai cikkekkel vívta ki a nemzetközi közösség elismerését, napjainkban már kulturális termékeivel és „puha erejével” gyakorol hatást a világ csaknem valamennyi régiójára.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Byun Duk-kun: *U.S. Supports Yoon's Vision for S. Korea-Japan Relations: State Dept.* [online], 2023. 03. 02. Forrás: Yonhap News [2023. 03. 04.].
- Chae Yun-hwan: *S. Korea Hits Back After N. Korea Warns Against U.S. Nuclear Submarine Visit, NCG.* [online], 2023. 07. 21. Forrás: Yonhap News [2023. 07. 22.].
- Chae Yun-hwan: *S. Korea, U.S., Japan Hold Missile Defense Drills After N. Korea's Botched Rocket Launch.* [online], 2023. 08. 29. Forrás: Yonhap News [2023. 09. 03.].
- Chang Dong-woo: *S. Korean Foreign Ministry Summons Chinese Envoy in Protest of Comments on Seoul-Washington Ties.* [online], 2023. 06. 09. Forrás: Yonhap News [2023. 06. 20.].
- Chang Jae-soon: *S. Korea Welcomes New U.S. Sanctions on N. Korea.* [online], 2010. 08. 31. Forrás: Yonhap News [2023. 08. 17.].
- China Lodges Complaint with S. Korean Ambassador in Tit-for-tat Summons.* [online], 2023. 06. 11. Forrás: Yonhap News [2023. 06. 12.].

⁴⁷ Megemlítendő ugyanakkor, hogy külföldön számos, észak-koreai disszidensekből álló ellenzéki szervezet működik. Ezek közül a csoportok közül a közelmúltban előtérbe került a Cshollima Polgári Védelem nevű titokzatos szervezet, amely mögött az Egyesült Államok egyik titkosszolgálatára húzódhat. A szervezet először 2017 márciusában hallatott magáról, amikor Kim Dzsong Nam – Kim Dzsong Ün első számú vezető féltésére – Kuala Lumpur-i meggyilkolását követően saját bejelentésük szerint ők helyezték biztonságba az elhunyt hozzátartozóit. Alig két évvel később, 2019 februárjában a Cshollima Polgári Védelem annak kapcsán került a világsajtó címloldalára, hogy tagjaik támadást intéztek a KNDK madridi nagykövetsége ellen, ahonnan számítógépes adathordozókat zsákmányoltak.

⁴⁸ Dél-Korea a közeljövőben diplomáciai missziót nyit Luxemburgban, Litvániában, Szlovéniában, Észtországban, Örményországban, Grúziában, valamint a Marsall-szigeteken, Sierra Leonében, Jamaicában és Zimbabwében. Lee Ho-jeong: *South Korea to Open 10 New Embassies Across the Globe.* [online], 2023. 11. 07. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 11. 09.].

- Chun In-sung: *Korea, Japan to Put Supply Chain Cooperation into Action*. [online], 2023. 03. 24. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 03. 25.].
- Chung, Esther: *Hamas Used North Korean Rockets in Israel Attack, Evidence Suggests*. [online], 2023. 10. 12. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 10. 14.].
- Chung, Esther: *Korean K9s Integral to Estonian Defense*. [online], 2023. 10. 15. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 10. 17.].
- EPA/FTA and Related Initiatives in Japan*. [online]. Forrás: Japán Külügyminisztériumának honlapja [2023. 07. 11.].
- Full Text of Washington Declaration Adopted at Yoon-Biden Summit*. [online], 2023. 04. 27. Forrás: Yonhap News [2023. 04. 28.].
- Kang Jae-eun: *Russia Proposed Three-Way Naval Exercise with N. Korea, China: NIS*. [online], 2023. 09. 04. Forrás: Yonhap News [2023. 09. 06.].
- KCNA Commentary on Middle East Situation*. [online], 2023. 10. 23. Forrás: KCNA [2023. 10. 24.].
- Kim Han-joo: *Yoon's Office Says Harm Can Be Done to Both Countries if Ambassador Fails in Bridging Role*. [online], 2023. 06. 12. Forrás: Yonhap News [2023. 06. 14.].
- Kim Soo-yeon: *N. Korea Confirms Test-Firing of Hwasong-18 Solid-Fuel ICBM*. [online], 2023. 07. 13. Forrás: Yonhap News [2023. 07. 14.].
- Kim Soo-yeon: *N. K. Slams Yoon's Warning Against Pyongyang-Moscow Military Cooperation as 'Hysterical Remarks'*. [online], 2023. 09. 25. Forrás: Yonhap News [2023. 09. 27.].
- Kim Soo-yeon: *No. of Chinese Tourists to S. Korea Dips 30 pct over THAAD Row*. [online], 2020. 07. 02. Forrás: Yonhap News [2023. 05. 12.].
- Kim Soo-yeon: *Trilateral Summit To Help Bolster Response to N. Korea's Threats: Presidential Office*. [online], 2023. 08. 20. Forrás: Yonhap News [2023. 08. 22.].
- Kim, Sarah: *Korea Fully Restores Military Intel Pact with Japan*. [online], 2023. 03. 21. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 03. 23.].
- Kim, Sarah: *Yoon Calls for Greater Cooperation with Japan in High-Tech Industries at Business Roundtable*. [online], 2023. 03. 17. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 03. 19.].
- Koo Soo-yeon: *In Letter to N. Korea's Kim, China's Xi Voices Willingness for Strong Bilateral Ties*. [online], 2023. 04. 18. Forrás: Yonhap News [2023. 04. 20.].
- Lee Haye-ah: *Japan PM Expressed Remorse Over Shared History of Own Accord: Sources*. [online], 2023a. 05. 08. Forrás: Yonhap News [2023. 05. 10.].
- Lee Haye-ah: *Japan PM Makes First Bilateral Visit to S. Korea in 12 years*. [online], 2023b. 05. 07. Forrás: Yonhap News [2023. 05. 08.].
- Lee Haye-ah: *Yoon Meets with NATO Chief, Promises to Help Ukrainian People*. [online], 2023c. 01. 30. Forrás: Yonhap News [2023. 02. 04.].
- Lee Haye-ah: *Yoon Sends Strong Message of Solidarity With NATO, Ukraine*. [online], 2023d. 07. 16. Forrás: Yonhap News [2023. 07. 17.].
- Lee Ho-jeong: *South Korea to Open 10 New Embassies Across the Globe*. [online], 2023. 11. 07. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 11. 09.].
- Lee Minji: *N. Korea's Kim Visits Navy Command, Calls for Bolstering Naval Forces*. [online], 2023. 08. 29. Forrás: Yonhap News [2023. 08. 30.].
- Lee, Christy: *South Korea's THAAD Missile Shield Reconsidered After North Korean Threats*. [online], 2022. 08. 05. Forrás: Voice of America [2023. 06. 12.].
- Lee, Michael: *Poland Snaps up Korean Armaments After Ukraine Invasion*. [online], 2022. 07. 27. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 07. 29.].
- Lee, Michael: *U.S. Says Hamas Received North's Weapons Through Intermediaries*. [online], 2023. 11. 08. Forrás: Korea Joongang Daily [2023. 11. 10.].
- Press Statement of DPRK Defence Minister*. [online], 2023. 08. 24. Forrás: KCNA [2023. 08. 25.].
- Putin Meets Kim, Says Russia Will Help North Korea Build Satellites*. [online], 2023. 09. 12. Forrás: Reuters [2023. 09. 15.].

- Song Sang-ho: *2 Chinese, 6 Russian Warplanes enter S. Korea's Air Defense Zone without Notice: JCS.* [online], 2022. 11. 30. Forrás: Yonhap News [2022. 12. 03.].
- Song Sang-ho: *Multiple Russian, Chinese Warplanes enter KADIZ without Notice: JCS.* [online], 2022. 05. 24. Forrás: Yonhap News [2022. 05. 24.].
- Song Sang-ho: *S. Korea, U.S., Japan Agree to Hold Missile Defense, Anti-sub Drills Regularly to Counter N.K. Threats.* [online], 2023. 04. 15. Forrás: Yonhap News [2023. 04. 17.].
- White Paper on Korean Unification 2023.* Seoul: Ministry of Unification, 2023.
- Yoon inspects U.S. Nuclear Sub.* [online], 2023. 07. 19. Forrás: Yonhap News [2023. 07. 19.].